

Szanowny Panie Premierze,
Szanowne Panie i Szanowni Panowie, Liderki i Liderzy partii politycznych,

Zwracamy się z prośbą o pilną interwencję w sprawie egzaminów zewnętrznych przewidzianych dla uczniów i uczennic z doświadczeniem uchodźczym, a zwłaszcza w sprawie obowiązku przystąpienia przez nich do egzaminu ósmoklasisty.

Jako sygnatariusze i sygnatariuszki tego listu domagamy się podjęcia wszelkich możliwych działań i wykorzystania wszystkich dostępnych Państwu narzędzi, aby egzamin po ósmej klasie został odwołany lub przeprowadzony na odrębnych zasadach.

Jednocześnie pragniemy zwrócić uwagę na brak systemowych rozwiązań pozwalających na włączenie dzieci - uchodźców z Ukrainy do polskiego systemu edukacji i wskazać najważniejsze wyzwania, które w kontekście trwającego kryzysu stoją przed polską szkołą.

Brutalna agresja Rosji spowodowała masową ucieczkę obywateli Ukrainy i pojawienie się w naszym kraju dużej grupy osób z wojennym doświadczeniem uchodźczym. Z dumą możemy powiedzieć, że w tej dramatycznej sytuacji nie zawiodło społeczeństwo obywatelskie. W pierwszej fazie w proces przyjmowania uchodźców zaangażowało się tysiące osób - wolontariusze, organizacje pozarządowe, samorządy, zwykli ludzie przejęci losem naszych sąsiadów. Ta postawa społeczeństwa stanowi zobowiązanie dla rządzących, by nie zmarnować powstałego w ten sposób kapitału. Teraz przyszedł czas na systemowe działania ze strony rządu.

Obszarem absolutnie kluczowym dla adaptacji uchodźców w naszym społeczeństwie jest edukacja i właśnie tu obserwujemy kardynalne błędy i zaniechania, brak planu, brak dobrych pomysłów i myślenia perspektywicznego. Szczególnie rozczarowująca jest postawa Ministra Edukacji i Nauki Przemysława Czarnka, który od początku wojny w Ukrainie kilkakrotnie już ogłaszał, że za dwa tygodnie wszystko się skończy i dzieci będą mogły wrócić bezpiecznie do swoich domów. Te wypowiedzi kompromitują ministra Czarnka i pokazują po raz kolejny, że oświatą w Polsce zarządza człowiek niezdolny do działania w szerszym horyzoncie czasowym, podejmujący doraźne decyzje i liczący na to, że wszystko się samo rozwiąże.

Zamiast systemowego wsparcia wysiłku nauczycielek i nauczycieli, dyrektorek i dyrektorów szkół, samorządów, rodziców i organizacji pozarządowych, którzy w pierwszym okresie po rozpoczęciu wojny wzięli na siebie trud włączenia do szkół zgłaszających się dzieci uchodźczych, mamy działania pozorowane, festiwal propagandowych eventów i błędne decyzje, których szkodliwe skutki mogą być za chwilę trudne do naprawienia lub wręcz nieodwracalne.

Niezrozumiały jest brak merytorycznych konsultacji ministerstwa z ekspertami i praktykami zarówno przed podjęciem pierwszych decyzji, jak i przy planowaniu dalszych działań. Utworzona przez ministra Rada ds. Edukacji Uchodźców ma charakter polityczny i wydaje się całkowicie oderwana od realiów. Pomijane są głosy naukowców zajmujących się badaniami nad migracją, postulaty samorządowców odpowiedzialnych za organizację szkół - zwłaszcza tych z nielubianych przez ministra Czarnka wielkich

miast, gdzie uchodźców jest najwięcej - czy też doświadczenia organizacji specjalizujących się w edukacji międzykulturowej. Można tu przytoczyć przykład raportu przygotowanego przez stypendystów Transatlantic Future Leaders Forum (TFLF). Przedstawili oni propozycję rozwiązań systemowych, pomocnych w integracji dzieci-uchodźców z Ukrainy w polskim systemie edukacji, dostarczyli dokument ministrowi Czarnkowi i... zostali zignorowani.

Wspomniany przez nas deficyt perspektywicznego myślenia skutkował już, niestety, nieprzemyślanymi decyzjami. Poważnym błędem - z uwagi na wojenną specyfikę migracji oraz problemy kadrowe polskiej szkoły - było odrzucenie pomysłu organizacyjnego wsparcia edukacji w systemie ukraińskim dla dzieci uchodźczych i niewykorzystanie rzeszy ukraińskich nauczycielek. Naukowcy zajmujący się badaniami nad migracją podkreślają, że w przypadku uchodźców wojennych nastawionych na możliwie szybki powrót do domu korzystne jest podtrzymywanie w nich poczucia tymczasowości, czego elementem powinna być kontynuacja przez dzieci nauki w dotychczasowym systemie. Wprawdzie dzieci uchodźcze mają obecnie przyzwolenie polskich władz na naukę w ukraińskiej szkole w formie zdalnej, ale nie podjęto działań organizacyjnych na rzecz utworzenia na terenie Polski placówek realizujących ukraińską podstawę programową, co zapewniłoby dzieciom kontakt z rówieśnikami i szansę na oderwanie się od traumatycznego środowiska, a matkom młodszych dzieci - możliwość podjęcia pracy czy dysponowania wolnym czasem.

Pozostało zatem włączenie wszystkich zgłaszających się dzieci uchodźczych do polskiego systemu edukacji w dwóch formach - oddziałów przygotowawczych i klas ogólnodostępnych. Teoretycznie minister oczekuje od dyrektorów i samorządów umieszczenia dzieci uchodźczych w oddziałach przygotowawczych, co rzeczywiście byłoby najlepszym rozwiązaniem, ale jednocześnie zwiększa limity liczebności w klasach. Ta niespójność pokazuje, że minister doskonale zdaje sobie sprawę z problemu i przerzuca odpowiedzialność na samorzady i szkoły. Do tworzenia oddziałów przygotowawczych potrzebna jest bowiem infrastruktura, a także - a może przede wszystkim - nauczyciele. Bez przemyślanej strategii i znaczącego wsparcia finansowego zadanie jest niewykonalne, a obietnica setek obiektów lokalowych, które ministerstwo miało udostępnić na ten cel samorządom, pozostaje jedynie faktem medialnym znanym z konferencji prasowej ministra Czarnka. Problemu kadrowego nie rozwiąże zgoda na obciążenie nauczycieli dwoma etatami, a młodych nauczycieli nie zachęca do pracy wynagrodzenie na poziomie płacy minimalnej.

Nauczyciele pozostają bez merytorycznego wsparcia ze strony ministerstwa. Przykładem niech będą przesłane do szkół ukraińskie programy nauczania. Niestety, ministerstwo nie dokonało analizy porównawczej z polskimi podstawami programowymi, nie opracowało wskazówek do pracy. Jakby tego było mało, programy nauczania zostały przesłane w języku ukraińskim.

Brakuje też dobrych regulacji na temat oceniania, egzaminowania i rekrutacji do szkół ponadpodstawowych. Dobrych, czyli biorących pod uwagę dobro dzieci. Należy bowiem określić zasady sprzyjające sprawiedliwości edukacyjnej i pozwalające na rzetelną ocenę wiedzy i umiejętności uczniów nieporozumiewających się w języku polskim.

Niektóre decyzje ministra są rażącym błędem w sztuce. Do takich należy objęcie w tym roku dzieci i młodzieży uchodźczej egzaminami zewnętrznymi, co w sposób kuriozalny uzasadniał dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Potraktowanie egzaminu z języka polskiego jak egzaminu ze znajomości języka polskiego zamiast sprawdzenia określonych przepisami wymagań programowych jest wyrazem skrajnej niekompetencji. Jest to również zwyczajnie nieuczciwe. To tak, jakby poziom Państwa wiedzy na temat parlamentu mierzyć takim oto zadaniem: "Przeczytaj pytanie i udziel odpowiedzi: 波兰议会的任期是多久". W logice ministra Czarnka oraz dyrektora Marcina Smolika na pytanie, jak długo trwa kadencja polskiego Sejmu, zapiszecie Państwo prawidłową odpowiedź. Po chińsku, rzecz jasna.

Właśnie obowiązek przystąpienia przez dzieci uchodźcze do egzaminu ósmoklasisty jako warunku ukończenia szkoły podstawowej i udziału w rekrutacji do szkół średnich budzi nasz największy niepokój. Jest to egzamin, którego wyniku nie można poprawić, a rzutuje on na bardzo wczesnym etapie na przyszłość edukacyjną dziecka.

W tej sprawie poprosiliśmy już o interwencję Rzecznika Praw Obywatelskich, ponieważ w naszym przekonaniu konieczność zdawania egzaminu z języka polskiego przez osoby nieznające tego języka prowadzi do rażącej nierówności. W rezultacie rekrutacja do szkół średnich odbywać się będzie nie na podstawie zdolności, predyspozycji i dotychczasowych osiągnięć, ale według kryterium narodowościowego. Stanowi to naszym zdaniem naruszenie prawa do równego dostępu do wykształcenia i prowadzi do dyskryminacji ukraińskich uczniów i uczennic.

Zadaniem władz oświatowych jest tworzenie doświadczeń edukacyjnych, które zapobiegają wykluczeniu i sprzyjają sprawiedliwości edukacyjnej. Tymczasem kilku tysiącom dzieci uchodźczych polska szkoła zafunduje na starcie porażkę na egzaminie, w którym znajdują się na z góry przegranych pozycjach. Jeśli zdecydują się kontynuować u nas naukę w przyszłym roku, będą się musieli zadowolić miejscami w szkołach, których nie wybiorą ich polscy rówieśnicy. Dokona się segregacja: polscy uczniowie pójdą do dobrych liceów, techników czy cieszących się renomą szkół branżowych, a ukraińscy - tam, gdzie zostaną wolne miejsca. Można się spodziewać, że w szkołach uważanych za słabe powstaną ukraińskie enklawy gromadzące uczniów o bardzo różnym poziomie zdolności i umiejętności, ale umieszczonych tam na podstawie kryterium językowego. A przecież nieznanie języka polskiego nie jest obiektywnym deficytem, a jedynie potencjalną trudnością powstałą z uwagi na kontekst, w którym znaleźli się ci uczniowie. Tymczasem wynik egzaminu może się dla nich okazać trwałą barierą rozwojową, uniemożliwić wykorzystanie ich potencjału intelektualnego i posiadanych zasobów.

Można sobie wyobrazić dojmujące poczucie krzywdy, które będzie wówczas udziałem osób świadomych własnych atutów, osiągających wcześniej sukcesy, a obecnie skazanych na porażkę. Dla pozostałych uczniów i uczennic z Ukrainy może to być sygnał, że polska szkoła ich nie chce, że nie ma dla nich u nas miejsca, że nie mają u nas szansy na rozwój zdolności i talentów.

Obawiamy się, że marginalizacja ukraińskich uczniów i uczennic może przynieść fatalne skutki w przyszłości i stanowić poważne zagrożenie dla spójności społecznej. Część z tych osób zamieszka u nas zapewne na stałe. Jeżeli teraz nie zadamy o równość szans edukacyjnych i nie stworzymy dzieciom uchodźczym możliwości realizacji potrzeb rozwojowych i zaspokojenia ich aspiracji adekwatnie do posiadanych zdolności, to musimy się liczyć z ich frustracją i negatywnym nastawieniem do państwa, w którym doświadczyli dyskryminacji. To oznacza groźbę przyszłych konfliktów i niebezpieczeństwo radykalizacji grupy mniejszościowej.

Rządzący powinni szukać takich sposobów przyjmowania i integrowania uchodźców, które będą budować siłę państwa i służyć rozwojowi społeczeństwa. Konieczne jest wzmacnianie odporności państwa i zapobieganie destabilizacji, którą może - przy braku odpowiedzialnych polityk - wywołać kryzys uchodźczy. Jeszcze raz podkreślamy, że kluczem do harmonijnych procesów integracyjnych jest EDUKACJA. Zapewnienie dzieciom uchodźczym dostępu do dobrej jakości edukacji jest podstawą budowania pokoju społecznego w przyszłości.

Aby zaspokoić edukacyjne aspiracje i potrzeby ludności uchodźczej, wykorzystać w pełni potencjał młodych Ukrainek i Ukraińców, a zarazem przeciwdziałać pogorszeniu sytuacji szkolnej polskich dzieci, należy kompleksowo przystosować system edukacji do aktualnych wyzwań. Jedyną drogą jest radykalny program finansowego wsparcia edukacji, który pozwoli poszerzyć bazę szkolną proporcjonalnie do liczby uczniów i uczennic włączanych do systemu oświaty oraz zahamować obniżanie jakości edukacji.

Pośród wielu palących potrzeb w tym obszarze zdecydowanie najpilniejsza jest interwencja w sprawie egzaminu ósmoklasisty, który ma się odbyć za półtora miesiąca. Należy koniecznie odstąpić w tym roku od obowiązkowego egzaminu dla dzieci uchodźczych i niezwłocznie wprowadzić takie uregulowania rekrutacji do szkół ponadpodstawowych, aby mogły one w niej uczestniczyć wraz z polskimi rówieśnikami na zasadzie równych szans.

Sygnatariusze i sygnatariuszki tego listu wyrażają otwartość do współpracy zarówno z Kancelarią Premiera, jak też z Ministerstwem Edukacji i Nauki. Jesteśmy gotowi podzielić się naszą wiedzą i doświadczeniem. Deklarujemy chęć udziału w pracach zespołów roboczych i eksperckich, których celem będzie rozwiązanie opisanych przez nas powyżej wyzwań, kryzysów i problemów polskiej oświaty.

Z wyrazami szacunku,

Sygnatariusze i sygnatariuszki – osoby i organizacje związane z edukacją:

Bogumiła Bielak, nauczycielka języka polskiego, Protest z Wykrzyknikiem

Agnieszka Foryś, nauczycielka, Protest z Wykrzyknikiem

Daria Bielenin-Palęcka - rodzic

Zofia Grudzińska, nauczycielka, psycholożka, Obywatele dla Edukacji

Olga Cholewka, nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, wychowawczyni

Anita Głowacka, redaktorka, Fundacja Szajn

Iwona Chmura-Rutkowska, dr hab. prof. UAM, pedagożka, socjolożka, nauczycielka akademicka

Magdalena Janiak, nauczycielka liceum ogólnokształcącego

Renata Czaja-Zajder, nauczycielka, Protest z Wykrzyknikiem

Agnieszka Jankowiak-Maik, nauczycielka, laureatka Nagrody im. Ireny Sendlerowej "Za naprawianie świata" i "Medalu Wolności Słowa" Grand Press

Edyta Czernecka, nauczycielka, wychowawczyni ósmoklasistów, w tym czterech przybyłych niedawno z Ukrainy, facylitatorka

Małgorzata Jonczy-Adamska, psycholożka, pedagożka

Aleksandra Dulas, nauczycielka, edukatorka, psychoterapeutka, interwentka kryzysowa

Marta Kamińska- przewodnicząca Zarządu Regionu KOD WM, Radna Miasta Olsztyna

Marta Florkiewicz-Borkowska, laureatka tytułu Nauczyciel Roku 2017 oraz Nagrody im. Ireny Sendlerowej "Za naprawianie świata" 2021

Zuzanna Karcz, studentka, inicjatywa Wpisz do Kalendarza

Kuba Karyś, przewodniczący Komitetu Obrony Demokracji

Patrycja Kasica, rodzic

Jacek Machocki, nauczyciel akademicki

dr Iga Kazmierczyk, pedagożka, Fundacja
Przestrzeń dla edukacji
Urszula Korzeniowska, logopedka

Halina Maciołek, emerytowana nauczycielka
edukacji wczesnoszkolnej

Jarosław Kordziński, nieobojętny autor m.in.
"Edukacji wyzwolenia szkoły i nauczycieli"

Anna Maziarska, studentka, Warszawska Rada
Kobiet

Urszula Korzeniowska, logopedka

Marta Mazurek, wiceprzewodnicząca Komisji
Oświaty i Wychowania Rady Miasta Poznania

Karolina Kosecka, aktywistka, Fundacja Szajn

Joanna Miś-Skrzypczak, edukatorka,
aktywistka, Musszelka

Tomasz Kosmalski, oligofrenopedagog

Marta Młyńska, edukatorka, finalistka
konkursu Nauczyciel Pomorza 2018, Członkini
Kolegium Ekspertów Instytutu Strategie 2050

Maria Kowalewska, pedagożka, nauczycielka,
wychowawczyni

Beata Molik, dyrektor stołecznej szkoły,
aktywistka, założycielka ruchu obywatelskiego
Prawem w Bezprawie.

Dominik Kuc, koordynator Rankingu Szkół
Przyjaznych LGBTQ+

Dorota Kujawa- Weinke, nauczycielka języka
polskiego

dr Marta Mrozowicz-Wrońska, specjalistka
psycholog kliniczny, psychoterapeutka
Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego w
trakcie procesu certyfikacji

Laura Kwoczała, studentka i aktywistka

Paweł Nawrocki, nauczyciel WOS i historii

Agnieszka Leonczuk, Rodzice mają Głos

Roman Leppert, prof. dr hab. pedagog,
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w
Bydgoszcz

Joanna Neczajewska, terapeutka systemowa,
terapeutka pedagogiczna, edukatorka
psychoedukatorka różnorodności i
dostępności

Jakub Lewandowski, były Przewodniczący
Rady Dzieci i Młodzieży RP przy Ministrze
Edukacji i Nauki

Eliza Nowikowska, były: nauczyciel akademicki
UMCS, KUL, dyrektor szkół niepublicznych
podstawowej i gimnazjum, członek Zarządu
Krajowego Forum Oświaty Niepublicznej

Dorota Łoboda, Przewodnicząca Komisji
Edukacji Rady m.st. Warszawy

Monika Nyka, liderka NIE dla chaosu w szkole

Beata Machocka, rodzic, Nie dla chaosu w
szkole

Dorota Oleksiak, liderka NIE dla chaosu w
szkole

Leszek Olpiński, nauczyciel, Protest z Wykrzyknikiem

Elżbieta Piotrowska-Albin, socjolog, wydawca, wiceprezes zarządu Fundacji Edukacji Prawnej IUSTITIA

prof. dr hab. Jarosław Płuciennik, Instytut Kultury Współczesnej UŁ, prorektor ds. kształcenia UŁ w latach 2012-2016

dr hab. Krzysztof Podemski, profesor Wydziału Socjologii UAM w Poznaniu

Katarzyna Polowczyk, nauczycielka, terapeutka pedagogiczna

Jarosław Pytlak, dyrektor Zespołu Szkół STO w Warszawie

Jacek Pyżalski, nauczyciel akademicki WSE UAM w Poznaniu

Katarzyna Reszczyńska-Urban, nauczycielka języka polskiego i etyki

Stanisław Roszczyk, Marszałek Parlamentu Młodych RP

Dagmara Rucińska - pedagożka , prezeska NZZOP

Żaneta Ryszawa, psychoterapeutka

Julia Sadkowska, polonistka, studentka pedagogiki

Anna Schmidt-Fic, nauczycielka, liderka Protest z Wykrzyknikiem

Daria Schmidt, edukatorka, członkini Prezydium Branżowej Komisji ds Edukacji przy Biurze Edukacji m.st. Warszawy

Nadia Schmidt, edukatorka

Rafał Sobczyk, nauczyciel, Protest z Wykrzyknikiem

Maciej Sokół, rodzic, aktywista obywatelski

Przemek Staroń, edukator, autor książek, Nauczyciel Roku 2018, finalista Global Teacher Prize 2020, Członek Kolegium Ekspertów Instytutu Strategii 2050

Barbara Synak, graficzka, Fundacja Szajn

Robert Szewczyk, Przewodniczący Rady Miasta Olsztyna

Marta Szymczyk, nauczycielka, Nieszablonowa pedagożka, Protest z Wykrzyknikiem

Agnieszka Szczepanik, trenerka, edukatorka, Członkini Stowarzyszenia "Jeden Świat"

Jarosław J. Szczepański, dziennikarz historyk, Samodzielne Koło STO nr 77

Joanna Szydźiak, nauczycielka, historyczka, wychowawczyni

Anna Maria Szymkowiak, Fundacja Akceptacja

Bogusław Śliwerski, prof. Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

Anna Ślusareńska, redaktorka, Fundacja Szajn

Irena Telesz- Burczyk- aktorka teatralna, Honorową Obywatelka Olsztyna

Kamil Trochimiak, Przewodniczący Komisji Edukacji i Spraw Uczniowskich Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy

Joanna Trojanowska, nauczycielka, liderka NIE dla chaosu w szkole

Dorota Trynks, edukatorka, rodzic

prof. dr hab. Łukasz A. Turski, fizyk, Warszawa

Szymon Waliczek, nauczyciel, My, nauczyciel

Magdalena Wojciechowska, pedagog, logopeda, coach, Stowarzyszenie Twoje Miejsce

Monika Wójciak, psycholożka

Jan Jakub Wygnański, Fundacja Stocznia

Grażyna Zagórny, nauczycielka, Protest z Wykrzyknikiem

Kalina Zajączkowska, wykładowczyni, oligoprenopedagożka, logopedka

Marcin Zaród, Nauczyciel Roku 2013

Kamilla Zawadzka, pedagożka

dr Beata Zwierzyńska, liderka Edukacji w Działaniu

Jan Zygmuntowski, Akademia Leona Koźmińskiego, Polska Sieć Ekonomii

ORGANIZACJE

Akcja Demokracja

Edukacja w Działaniu

Fundacja Akceptacja

Fundacja Centrum im. Prof. Bronisława Geremka

Fundacja Edukacji Prawnej IUSTITIA

Fundacja Lokalnego Wsparcia Kultury AITWAR

Fundacja na rzecz Praw Ucznia

Fundacja Nowoczesnej Edukacji SPUNK

Fundacja ParoKrok

Fundacja Przestrzeń dla edukacji

Fundacja Rodzice Mają Głos

Fundacja Rozwoju Dzieci i. J.A. Komeńskiego

Fundacja Stocznia

Fundacja Szajn

Fundacja Szkatułka

Instytut Spraw Publicznych

Kampania Przeciw Homofobii

Kogutorium

Komitet Obrony Demokracji

Młodzieżowa Rada m.st. Warszawy

Młodzieżowy Projekt "Gadka Senacka"

Musszelka

My, nauczyciele

NIE dla chaosu w szkole

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła"

Polska Sieć Ekonomii

Pomorskie Stowarzyszenie Aktywni Lokalnie

Protest z Wykrzyknikiem

Ruch Społeczny Obywatele dla Edukacji

Stowarzyszenie Nomada

Stowarzyszenie Twoje Miejsce

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

ISKRA inicjatywa obywatelska

Związek Nauczycielstwa Polskiego

Związek Stowarzyszeń Kongres Ruchów
Miejskich